

Kommunstyrelsen

Utbildningsnämndens synpunkter på remiss SOU 2021:33 En tioårig grundskola (U 2021/02645) - Införandet av en ny årskurs I i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan

Utbildningsnämndens synpunkter

Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs I

Utbildningsnämnden tillstyrker att en tioårig grundskola bildas genom att ersätta förskoleklassen med en ny årskurs 1 i grundskolan (förslag 5.1) samt att grundskolans syfte ska gälla där (förslag 5.2). Till skillnad från idag innebär reformen att eleverna kommer att omfattas av grundskolans ämnen, kunskapskrav och bestämmelser om särskilt stöd redan från när skolplikten inträder. Det innebär också att skolans uppdrag blir att *varje* elev ska ges förutsättningar uppnå en lägsta godtagbar kunskapsnivå och därutöver utvecklas så långt möjligt. Det är naturligt att samma syfte gäller i nya årskurs 1 som i övriga årskurser i grundskola respektive grundsärskola. Något annat skulle skapa otydlighet om uppdraget, vilket vore negativt för eleverna.

Förändringarna är positiva för eleverna, eftersom den ovan beskrivna förändringen främjar mer av tidigt insatt stöd och stimulans, vilket det finns tydligt forskningsstöd för är effektivt för att stärka kunskapsresultaten jämfört med att avvakta med insatser till senare under skolgången. Förskoleklassen har brottats med nackdelen av att uppdraget är mer otydligt än skolans, varför reformen också bör kunna leda till en mer likvärdig utbildning för eleverna i skolstartsåldern än idag.

Likaså är det positivt att grundsärskolan blir tioårig och utbildningsnämnden tillstyrker detta. Det bidrar till ökad likvärdighet jämfört med idag, när det inte finns förskoleklass för

barn som tillhör särskolans målgrupp, trots att även dessa barn omfattas av skolplikt från och med höstterminen det år barnet fyller sex år.

Värna tydlighet i grundskolans regelverk

Utredningen föreslår att formuleringar ska införas i läroplanen för grundskolan om en specifik årskurs, nya årskurs 1. Ett annat förslag är att ändra den befintliga regeln i skolförordningen om strukturerad undervisning i grundskolan genom att lägga till ett nytt stycke som avser enbart ”de tidigare skolåren”. Förslagen härrör från att utredningen haft som utgångspunkt att bevara förskoleklassens intention. Detta må vara välment men skapar otydlighet genom att förskoleklassens intention är något annat än grundskolans syfte. Otydlighet uppstår också genom att felaktigt ge intryck av motsättningar mellan exempelvis en strukturerad, lärarledd undervisning och en varierad undervisning. Ett annat exempel är att det skulle finnas en motsättning mellan att beakta lekens betydelse för lärandet och elevernas tillägnande av kunskaper inom ramen för grundskolans uppdrag. Förslagen signalerar en olycklig bristande tillit från statens sida på att professionen i skolan inte utan nya detaljregleringar skulle beakta alla de krav som redan finns på att undervisningen ska anpassas efter elevernas behov och förutsättningar i nya årskurs 1.

Utbildningsnämnden avstyrker mot ovanstående bakgrund

- Den del av utredningens förslag 5.2.2 som avser ändring av den befintliga regeln om strukturerad undervisning i grundskolan.
- Den del av utredningens förslag 5.2.4 som avser att införa regleringar om årskurs 1 i del 1 och 2 av grundskolans läroplan.

Underlätta tidig uppföljning och utvärdering så att reformens syfte lättare nås

Fortsätt med kunskapskrav i första årskursen

Utredningen föreslår att grundskolans kunskapskrav ska fortsätta gälla för samma åldrar som idag. Det innebär bland annat att grundskolans första kunskapskrav i den tioåriga skolan införs i blivande årskurs 2, istället för i årskurs 1 som idag (förslag 5.2.5). Övriga kunskapskrav kommer att finnas i blivande årskurser 4, 7 och 10 (förslag 5.2.6).

Utbildningsnämnden är överlag positiv till de ovan nämnda förslagen. Till skillnad från utredningen bedömer dock utbildningsnämnden att kunskapskrav kan anpassas på lämpligt sätt efter elevers ålder och undervisningstid och gälla även i nya årskurs 1 i den tioåriga grundskolan, precis som det kan finnas kunskapskrav i årskurs 1 idag.

Att fortsätta med kunskapskrav för grundskolans första årskurs leder till en mer sammanhållen, tydlig styrning som gör det lättare att uppnå reformens syfte, genom att

- Det förtydligar vilken rätt till utbildning varje enskild elev har i nya årskurs 1, nämligen att ges förutsättningar för att uppnå en lägsta godtagbar kunskapsnivå och därutöver utvecklas så långt möjligt.
- Det är i linje med det starka forskningsstöd som utredningen hänvisar till finns för att tidiga insatser är effektiva för att främja elevernas lärande och kunskapsinhämtning. Kunskapskrav för första årskursen förtydligar vilka extra anpassningar och särskilt stöd som elever behöver redan första skolåret.
- Det blir lättare att följa elevers progression genom hela grundskolan, vilket bland annat ger bättre förutsättningar för det systematiska kvalitetsarbetet. Det blir också lättare att utvärdera att garantin för tidiga insatser i lågstadiet, som enligt utredningens förslag ska fortsätta gälla i det nya fyraåriga lågstadiet, uppfyllts.

Utbildningsnämnden avstyrker mot ovanstående bakgrund den del av utredningens förslag 5.2.5, som avser att de första kunskapskraven ska finnas i årskurs 2 istället för i årskurs 1.

Utforma dagens kartläggning och bedömningsstöd så att de främjar tidiga insatser i nya årskurs 1

Utredningens förslag att de obligatoriska kartläggningar och bedömningsstöd som redan idag finns i förskoleklass respektive årskurs 1 ska kvarstå i samma åldrar, det vill säga kartläggningen ska framöver genomföras i nya årskurs 1 och bedömningsstödet i årskurs 2.

Utbildningsnämnden bedömer att det skulle innebära en mer tydlig, effektiv styrning som understödjer att reformen får positivt genomslag för eleverna om vissa anpassningar görs i förhållande till utredningens förslag och att detta kopplas till kunskapskrav i nya årskurs 1.

Utbildningsnämnden föreslår därför att

- Den obligatoriska kartläggning i nya årskurs 1 som avses i utredningens förslag 5.2.7 anpassas så att den kan genomföras relativt samlat i början av läsårsstart i nya årskurs 1, för att få en bild av elevernas utgångsläge när de börjar skolan.
- Det obligatoriska bedömningsstödet i nya årskurs 2 som avses i utredningens förslag 5.2.8 anpassas så att bedömningen istället kan genomföras relativt samlat i slutet av nya årskurs 1, som stöd för att bedöma hur eleverna ligger till i förhållande till kunskapskraven för nya årskurs 1.

Slopa onödig administrativ börda för enskilda huvudmän

Utbildningsnämnden avstyrker den del av utredningens förslag 5.6.2 som avser att enskilda huvudmän som redan har godkännande för såväl förskoleklass som grundskola ska behöva ansöka om godkännande för nya årskurs 1. Skälet är att detta varken kommer att ha någon påverkan på utbildningens kvalitet för eleverna eller bidra positivt på annat sätt. Förslaget bidrar enbart till en ökad administrativ belastning jämfört med om ett nytt godkännande per automatik erhålls, på motsvarande sätt som utredningen föreslår ska ske för övriga årskurser i grundskolan som en enskild huvudman redan idag har godkännande för.

Ekonomisk ersättning

Särskilt stöd

Utredningen föreslår ingen ersättning till kommunerna för det utökade åtagande som det innebär att nya årskurs 1 omfattas av grundskolans regler om särskilt stöd.

Grundskolans uppdrag innefattar att varje elev ges förutsättningar att uppnå en minsta godtagbar kunskapsnivå, angiven av kunskapskraven. Förskoleklassens uppdrag är inte på individnivå på motsvarande sätt och mer otydligt genom att skolformen inte omfattar skolans ämnen med dess kursplaner och kunskapskrav. Utbildningsnämnden ställer sig därför frågande till utredningens bedömning att övergången från förskoleklass till grundskola inte skulle innebära mer av extra anpassningar och särskilt stöd, lämpligt anpassade efter ålder, till eleverna i nya årskurs 1. Det skulle exempelvis kunna handla om tid med speciallärare, såsom i Finland.

Utbildningsnämnden vill därför framhålla vikten av att kommunerna ersätts också för detta utökade åtagande. Det skulle också sända en viktig signal från statens sida om en förväntan på tidiga insatser för att i högre utsträckning än idag motverka att elever senare får problem med inte minst läs- och skrivförmågan. Om detta inte är statens förväntan, är det mer oklart hur reformen är tänkt att uppnå sitt syfte.

Nya årskurs 1 i grundsärskolan

Reformen är mer omfattande för grundsärskolan än grundskolan genom att förskoleklass idag inte finns för särskolans målgrupp. Därmed behöver särskolans lokaler byggas ut och anpassas i en större omfattning för att ta emot fler elever. Tillgången till behöriga lärare för särskolan är dessutom mycket låg redan idag och reformen ökar behovet av ytterligare behöriga lärare när antalet elever blir fler. Tidigare mottagande i grundsärskolan innebär också ökade krav på utredningsresurser, för att säkerställa att elever tillhör målgruppen för särskolan. Det är oklart i vilken utsträckning utredningen har beaktat dessa aspekter när de beräknat ersättningen till kommunerna. Utredningen framhåller också osäkerheten i deras kostnadsberäkningar gällande grundsärskolan.

Utbildningsnämnden vill mot ovanstående bakgrund framhålla vikten av att staten följer upp att den kompensation kommunerna erhåller för reformen för grundsärskolan är rimlig och att ytterligare kompensation vid behov tillförs.

Fortbildning som säkerställer adekvat kompetens i nya lågstadiet

Utbildningsnämnden vill framföra behovet av att

- staten följer upp att de föreslagna riktade statsbidragen för att säkerställa rätt kompetens i lågstadiet och för att möjliggöra implementering av reformen inte blir för administrativt betungande att ta del av för huvudmännen

- staten fokuserar satsningarna på utbildningar som leder fram till kompetens för behörighet att undervisa i hela lågstadiet istället för att skapa en ny typ av utbildning som enbart ger kompetens för att undervisa i årskurserna 1 och 2. Att införa två typer av behörighet inom lågstadiet bedömer utbildningsnämnden varken är långsiktigt positivt för elevernas progression eller ekonomiskt rimligt. Om förslaget om två typer av behörighet inom lågstadiet ändå kvarstår behöver det utökade åtagandet som följer av detta kompenseras genom det generella statsbidraget.

Förslag för att stärka lärarutbildningens kvalitet

Vissa av utredningens förslag signalerar bristande tillit från statens sida på att professionen i skolan inte skulle anpassa utbildningen för de yngsta eleverna utifrån deras behov och förutsättningar. Istället för att skapa sådana olyckliga signaler genom att föreslå särskilda formuleringar om en enskild årskurs i skolans regelverk bör staten fokusera på att åtgärda brister i lärarutbildningens kvalitet.

Utbildningsnämnden vill i detta sammanhang framhålla behovet av att staten ser över regelverket för högre utbildning, för att i praktiken göra det möjligt att släppa fram lärarutbildning i annan regi än statens. Utifrån hur centralt det är för skolor att kunna rekrytera behöriga lärare med adekvat kompetens motiverar det att ytterligare en eller flera lärarutbildningar än de befintliga kan prövas. Ett lämpligt första steg skulle kunna vara en försöksverksamhet. Det skulle kunna ge en positiv injektion för nya lösningar som främjar en högkvalitativ lärarutbildning.